

Landschapskrant

Haspengouw en Voeren

Inhoudstafel

Beste lezer

Landschapskrant – Oktober 2009 – Nummer 20

*De herfst is de periode waarin de natuur stilaan in haar slumerslaap vervalst. In tegenstelling tot de natuur gaan wij bij het regionaal landschap niet stilzitten de volgende maanden. Met deze landschapskrant willen we ook jou aansporen om samen met ons het Haspengouws landschap met zijn fauna en flora een hart onder de riem te steken. Leg een amfibievriendelijke poel aan, laat je hoogstamfruit persen, koop 'planten van hier', luister naar het landschap, ... En vergeet zeker niet een bezoekje te brengen aan onze **LandschapsDOEdag** op 18 oktober te Nieuwenhoven!*

Het RLH-team

2
Zwemmen van een **tuintvijver** tot een **bak beton**

Akkerbiodiversiteit

Oproep cursus '**Leren Beheren**'

3
Landschaps-DOEdag
Zondag 18 oktober

4
Luister naar het landschap

Korte berichten

De sapmobiël

Vers appelsap uit Haspengouw en Voeren

Heb jij hoogstam appel- en perenbomen? Krijg je al dit overheerlijke fruit niet opgesmuld in september? Rot veel van jouw sappig fruit weg onder de bomen? Dan is de sapmobiël wellicht iets voor jou!

De sapmobiël perst appels en peren tot gezond fruitsap en is al vanaf het begin van het oogstseizoen aan het rondrijden in Haspengouw en Voeren. Tot nu toe heeft de sapmobiël al bijna 25 000 kg fruit geperst! Er staan nog tien perslocaties op het programma. Als je minstens vier kratjes of 100 kg hoogstamappels of -peren hebt geplukt, kan je je nog inschrijven voor één van deze persdagen. Je krijgt je fruit terug in de vorm van gepasteuriseerd sap dat vacuüm verpakt is in een drinkbox van vijf liter. Zo kan je

gedurende twee jaar lekker genieten van je eigen hoogstamfruit.

Heb je een hoogstamboomgaard, maar weet je niet wat je met de massa's fruit moet doen? Of heb je zelf geen hoogstamfruit maar wil je toch genieten van overheerlijk sap? Mail dan naar christel.cornelissen@rlh.be. Wij brengen dan vraag en aanbod met elkaar in contact.

De eerstvolgende persdag zal plaatsvinden op het evenement Europom op 12 oktober in Alden Biesen.

Persdagen

- 09/10 – 12/10 • **Bilzen** Landcommanderij Alden Biesen Kasteelstraat
- 13/10 – 14/10 • **Voeren** Strooptokerij Wiertz Commanderie 11
- 15/10 – 16/10 • **Borgloon** Stroopfabriek Loons plein
- 19/10 – 20/10 • **Borgloon** Helshoven Kapel Helshovenstraat 18
- 22/10 – 23/10 • **Halen (Zelem)** Sint-Jansbergklooster Sint-Jansbergstraat 9
- 25/10 • **Hoeselt** Hof ter Poorte Sint-Lambertusstraat 22
- 28/10 – 29/10 • **Gingelom (Jeuk)** Heiseltboerderij Heiseltstraat 65
- 03/11 – 04/11 • **Nieuwerkerken** Kerkemhoeve Grotestraat 209
- 05/11 – 06/11 • **Vliermaal** Werkplaats NBS Valgaerstraat z/n
- 15/11 • **Riemst** Herderen (ter hoogte van de sporthal)

LET OP! Het is absoluut noodzakelijk je in te schrijven voor de persdagen. Meer informatie over de persdagen en de inschrijving vind je op www.boomgaardenstichting.be en www.rlh.be. Inschrijven kan via 012 39 10 36 of NBSW@boomgaardensteunpunt.be.

De sapmobiël is aangekocht door de Natuur en Boomgaarden Sociale Werkplaats in samenwerking met het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, in het kader van een project rond plattelandsontwikkeling (LEADER 2009-2010). Met deze aankoop proberen we een impuls te geven aan het Haspengouws en Voerens landschap met zijn typische hoogstamboomgaarden.

Zwemmen van een tuinvijver tot een bak beton

Mini(n)atuurpoel in je tuin

Wanneer het regionaal landschap poelen aanlegt, zijn deze meestal vrij groot (50 à 150 m²). Deze poelen zijn voor meerdere amfibiesoorten nuttig en veel soorten kunnen hun volledige levenscyclus in of nabij dergelijke waters doorlopen. Een doorsnee tuin is meestal te klein voor een poel van zulke omvang. Toch kan je ook door een kleine waterpartij aan te leggen een belangrijk leefgebied voor tal van waterbeestjes creëren. Hieronder geven we enkele tips.

- **Leg** je vijver aan op een vrij zonnige plaats. Veel amfibieën verkiezen warmere zones in het water als voortplantingsplaats.
- **Voorkom** dat het water in de winter volledig dichtvriest door de vijver minimaal 80 cm diep te maken.
- **Zorg** dat dieren gemakkelijk in en uit het water geraken door een licht hellende oever (15°), enkele stenen, een plankje of waterplanten
- **Gebruik** inheemse oever- en waterplanten. Uitheemse dier- en plantensoorten woekeren vaak en zijn een gevaar voor onze inheemse soorten. Zuurstofplanten zijn ideaal voor een biologisch evenwicht en een goede waterkwaliteit.
- **Geef** je vijver even de tijd om zijn evenwicht te vinden. Je zal versteld staan hoe snel libellen, waterkevertjes, ... en op termijn ook inheemse amfibieën vanzelf de weg tot je tuin vinden. Vissen en watervogels horen zeker niet thuis in een amfibievriendelijke vijver!
- **Vermijd** bladval van bomen en struiken in de vijver. Bladeren verhogen de voedselrijkdom van het water met algenbloei, dichtgroeien en zuurstoftekort tot gevolg.
- **Veel** amfibieën zoeken in de omgeving van het water naar voedsel, schuilplekjes en overwinteringsplaatsen. Takkenhopen, een gevarieerde beplanting, streekeigen struiken, ruigere hoekjes of steenhoopjes in de nabijheid zijn hiervoor zeer geschikt. Een goede reden dus om niet elk hoekje van de tuin kraaknet te houden.

Het 'klükske' in de koeienweide

De vroedmeesterpad, ook wel klükske genoemd, komt in onze streek enkel voor in Voeren en Borgloon. Hij dankt zijn eigenaardige bijnaam aan zijn roep die lijkt op klokkengeklingel. De vroedmeesterpad is vooral 's nachts actief. Overdag verschuilt hij zich in holletjes in de grond en onder houtstapels. Toch verblijft hij het liefst in voegen en scheuren in muren of tussen steenhopen. Dit omdat stenen overdag warmte opnemen en 's nachts maar langzaam afkoelen. Dit diertje heeft een wel heel bijzondere broedzorg. Het mannetje sleurt de eisnoeren zo'n vijf weken lang om zijn achterpoten mee. Bovendien is het de enige amfibiesoort waarbij de paring en de eileg buiten het water plaatsvinden. In Voeren vinden we vroedmeesterpadden nogal eens in de betonnen drinkbakken voor koeien. Als er bij deze drinkbakken nog silixbrokken liggen, dan is het een vroedmeesterpaddenparadijs. Helaas zijn veel van die betonnen drinkbakken kapot of vervangen door grotere ijzeren bakken. Het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren wil graag de betonnen bakken in ere herstellen, zowel voor mens als amfibie.

Geïnteresseerde landbouwers kunnen contact opnemen met bemelmans.miranda@rlh.be.

Oproep cursus 'Leren Beheren'

Steeds vaker doen landbouwers aan natuurbeheer en steeds vaker zoeken lokale overheden of natuurbeheerders contact met landbouwers om hun terreinen te beheren. Toch is er dikwijls een gebrek aan kennis van de andere sector of is er onvoldoende vertrouwen. Om de kennisuitwisseling tussen beide sectoren te bevorderen en het wederzijds respect te vergroten werd er een cursus 'leren beheren' in elkaar geknutseld. Begin 2009 werd voor de eerste keer in Vlaanderen de cursus georganiseerd en Haspengouw kreeg de primeur. Een groep van 17 natuurbeheerders en landbouwers volgden met succes de opleiding over agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Vanwege deze goede resultaten worden in 2010 ook in de rest van Vlaanderen cursussen 'Leren Beheren' op poten gezet.

Wens je meer info over de inhoud van de cursus? Wil je weten of er een cursus georganiseerd wordt in jouw buurt? Contacteer dan joke.rymen@rlh.be.

Akkerbiodiversiteit haalt zijn slag thuis

In het voorjaar hebben 30 Haspengouwse en Voerense boeren samen 25 ha bloemrijk granenmengsel ingezaaid.

Deze bloemrijke akkerranden zijn niet geogost. Ze dienen als voedsel voor verschillende akkervogels en insecten tijdens de lente en de zomer. Vrijwilligers van de werkgroep 'ongewervelden' vonden 55 verschillende soorten loopkevers en 51 verschillende soorten spinnen. Dit is enorm veel! Bovendien hebben al deze kruiptjes een positief effect op de aangrenzende gewassen, want ze zijn natuurlijke plaagbestrijders. Nu zien de akkerranden er uitgebloeid en bruin

uit. Toch blijft het de uitgelezen eet- en schuilplaats voor veel vogels en insecten doorheen de herfst en de winter.

Wil je meer weten over de voordelen van akkerbiodiversiteit? Bekijk het filmpje op www.rlh.be.

LandschapsDOEdag

Zondag 18 oktober – Provinciaal Domein Nieuwenhoven

Wegbeschrijving

Kom naar onze **LandschapsDOEdag** en ga naar huis met een **PLANT VAN HIER**. Iedereen die onze stand een bezoekje brengt en de bon afgeeft, krijgt gratis een oorspronkelijk inheemse Haagbeuk. Knip dus snel de bon uit en haal een **PLANT VAN HIER** in huis!

Oktober in het bos, de bomen kleuren roodbruin en de bladeren dwarrelen naar beneden. In dit schilderachtig decor speelt de 5^e editie van onze **LandschapsDOEdag** zich af. In het Provinciaal Domein en het kasteel van Nieuwenhoven kan je op zondag 18 oktober deelnemen aan boeiende workshops en wandelingen, kuieren langs gezellige kraampjes en proeven van het streekterras.

Nieuwenhoven is met zijn 161 ha het grootste openbare bos in Haspengouw. De ideale setting dus om een **LandschapsDOEdag** te organiseren die volledig in het teken staat van het bos. Wie het bos wil verkennen kan meelopen met een boswachter of een paddenstoelenspecialist. Je kan ook met een loep de mossen in het bos bekijken en leren wat deze plantjes je kunnen vertellen over het water en het klimaat. Voor de activiteiten is er koken met bosplantsoen en zaad plukken met een hoogtewerker. Vergeet ook zeker niet een bezoekje te brengen aan de mobiele boomzaag, de hagendorser en het uitgebreide arsenaal bosbouwmachines van het Agentschap voor Natuur en Bos. Wil je meer weten over het kasteel en het landschap er rond, volg dan zeker de rondleiding. Verder kan je de

ijskelder, het overwinteringsplekje van de vleermuis bezoeken en een workshop over permacultuur volgen. Luister zeker ook naar het boeiende verhaal van de houthandel in de 5^e eeuw, terwijl de kinderen zich uitleven op de miniatuurkatapulten. En slenter gerust wat rond, want aan het kasteel zijn veel opmerkelijke hoekjes en kantjes te ontdekken waar leuke demonstraties plaatsvinden.

Tot slot kan je watertanden van de lokale producten op de streekmarkt. De infostandjes geven je ook graag allerlei informatie mee over bos en landschap. Daarna kan je in 't Kelshof of aan het kasteel genieten van een drankje en een streekgebonden hapje.

*Met de **LandschapsDOEdag** sluiten we de week van het bos af. Deze week draait rond het thema 'zaad met pit – oorspronkelijk inheemse bomen en struiken'. Of zoals we het in Limburg noemen: 'planten van hier'. Dit zijn nakomelingen van bomen en struiken die zich hier na de laatste ijstijd hebben gevestigd. In deze krant vind je een extra katern die helemaal gewijd is aan deze speciale planten. Op 18 oktober zal je op verschillende en verrassende manieren meer leren over deze uitzonderlijke bomen en struiken van hier.*

Overzicht activiteiten

wandeling / workshop	tijdstip	
Wandelingen (1,5u) <ul style="list-style-type: none"> • het bos in (1,5u) • amfibieëntocht (1u) • paddenstoelentocht (1,5u) • mossenwandeling: water en klimaat (1,5u) • rondleiding Kasteel Nieuwenhoven (1u) 	13u en 15u 13u 14.30u 13.30u 13.30u en 15u	
Workshops <ul style="list-style-type: none"> • natuurlijke waterzuivering (1u) • permacultuur (1u) • vleermuizen in de ijskelder 	14u 15.30u doorlopend	
Kinderworkshops <ul style="list-style-type: none"> • vleermuizen (30min) • bosspel (1,5u) • knutselen (o.a. nestkastjes timmeren) • wateronderzoek (45min) 	13.30u en 16.30u 13.30u doorlopend 15u	
Demonstraties <ul style="list-style-type: none"> • vlechtwand, hagendorser, mobiele boomzaag, bosbouwmachines, oude ambachten, katapult, ... 	doorlopend	
Streek- en infomarkt	doorlopend	

Voor de workshops en de geleide wandelingen kan je vanaf 12.30u inschrijven aan de infostand van het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren. Het aantal deelnemers is beperkt.

B **N**

GOED VOOR
1 GRATIS HAAGBEUK

Geef deze bon af aan de RLH-stand
 1 bon per bezoeker
 Zolang de voorraad strekt

Zet je oren open en luister naar het landschap

"Om te kunne hoogstam plukken moest ge den techniek kennen hé. Eerst en vooral moet ge uwe ladder goed kunne plaatsen hé. Want als ge die niet goed plaatst. Ofwel schuift ge de boom in ofwel schuift ge langs de boom af ofwel valt ge achterover hé. Euh... das één punt en dan het plukken zelf. Ge moet met twee handen kunnen plukken dus ge kunt u niet vasthouden. Ge staat op een been, het ander steekt ge door de sporten en hangt ge ongeveer drie sporten hoger erachter dus dan hebt ge uw twee handen vrij om te plukken. Achter u, voor u en opzij. Anders krijgt ge niks bijeen gespeeld. En het plukken begint, als ge nen tak hebt om te plukken begint ge vooraan, het verste van de stam af en zo naar binnen. De korf hangt ge onder de plaats waar ge bezig zijt. Dus bijvoorbeeld eerst links, ge plukt ze allemaal af en dan rechts van u. Het systeem is om altijd aan den hoek van den tak en naar binnen naar de boom te werken"

Victor Strauven over de techniek van het plukken – Fruitverhalen, Sint-Truiden, 2009 (EFRO, Toerisme Vlaanderen, Erfgoedcel Sint-Truiden)

Dat Haspengouw heel wat erfgoed herbergt is bekend. De talrijke kastelen, het oude fruitspoor, de Romeinse heirbaan, de monumentale hoes, de kleine dorpskerkjes, ... zijn daarvan de tastbare getuigen. Daarnaast zijn er nog tal van niet-tastbare getuigen die de eigenheid van de regio kenmerken. Dit illustreert het verhaal hierboven over de vroegere kersenpluk.

Wie in Haspengouw woont, wandelt en fietst beseft ongetwijfeld dat dit landschap het resultaat is van een eeuwenlange geschiedenis en een eeuwenlang gebruik. Sta je er bijvoorbeeld wel eens bij stil hoe die typische holle weg is ontstaan? Of waarom ons landschap versneden is door talloze hagen en houtkanten en onze streek zoveel vakwerkhoeves telt? Of waarom gele kornoelje enkel op bepaalde plaatsen groeit? Het verhaal achter deze cultuurhistorische getuigen van het verleden helpt ons het landschap beter te begrijpen en er nog meer van te houden. En voor de echte Haspengouwer zou dit parate kennis moeten zijn, nietwaar?!

Dankzij het project 'het landschap vertelt ...' krijgen we de kans om de talrijke landschapsverhalen die her en der aanwezig zijn of opgesloten zitten in de hoofden van mensen op te tekenen en te ontsluiten. Van al deze verhalen zal een publicatie gemaakt worden. Bovendien komen we het verhaal ook bij jou vertellen. Hiervoor organiseren we in de eindfase van het project een aantal vertelavonden. De verzameling boeiende landschapsverhalen kan je in de toekomst ook op de wandel- en fietsroutenetwerken raadplegen. In Sint-Truiden kan je al vanaf volgend jaar 11 fruitverhalen beluisteren in het landschap. Het verhaal van de kersenpluk is hiervan alvast een voorproefje.

Wil je op de hoogte blijven van dit project? Ken je zelf een leuke anekdote? Of misschien een interessante locatie in Haspengouw en Voeren die zeker niet in ons landschapsverhaal mag ontbreken? Mail dan jouw naam, adres en telefoonnummer naar christel.cornelissen@rlh.be.

Korte berichten

214 hoogstamfruitbomen in Tongeren

In Tongeren gaan we bij 16 particulieren hoogstamboomgaarden herstellen en aanplanten. In totaal zullen er 214 nieuwe hoogstamfruitbomen verschijnen in het landschap! Dat is het schitterende resultaat van de oproep in onze vorige landschapskrant en in het gemeentelijk infoblad van de stad Tongeren. De eigenaars kunnen rekenen op een arbeidersploeg van een sociale werkplaats. Eventueel wordt de boomgaard met een traditionele meidoornhaag omzoomd. De subsidies verstrekt in het kader van LEADER en de financiële middelen die de stad Tongeren beschikbaar stelt, zijn ruimschoots voldoende voor de uitvoering van de werken. Niet alleen de eigenaar haalt na het herstel weer plezier uit zijn hoogstamboomgaard, ook de steenuil zal er veel pret beleven. Dit diertje houdt zich immers graag op in de boomgaarden. Na afloop van dit project lanceert Tongeren een subsidiereglement voor het regulier onderhoud van hoogstamboomgaarden, waar eigenaars een beroep op kunnen doen.

Heb je de vorige oproep gemist? Niet getreurd, je kan nog steeds mailen naar christel.cornelissen@rlh.be. Het regionaal landschap komt dan langs om te kijken of je boomgaard in aanmerking komt voor herstel. Samen staan we sterk voor natuur en landschap!

Nieuwe KLE-folders

Het landschapsloket heeft niet stilgezeten dit jaar. Poelen zijn aangelegd, hoogstamfruitbomen en hagen zijn aangeplant, houtkanten zijn hersteld en knotbomen zijn bijgewerkt. Om jou nog beter te begeleiden bij het onderhouden of aanleggen van kleine landschapselementen, zijn er drie nieuwe folders uitgebracht. In een eerste folder 'Poelen' kom je alles te weten over aanleg en onderhoud van een amfibievriendelijke poel. De folder 'Hoogstamfruitbomen' leert je alles over soortenkeuze en aanplant, ook het onderhoud wordt kort belicht. De laatste folder 'Hagen en Heggen' vertelt alles over de natuurwaarde, soortenkeuze, aanleg en onderhoud. Ook de folders 'Houtkanten en Graften' en 'Loof- en Knotbomen' blijven verkrijgbaar. Samen kunnen we de kleine landschapselementen hun trotse plaats in het landschap laten behouden!

Voor meer info over kleine landschapselementen en subsidies kan je terecht bij Tine Rijvers (tine.rijvers@rlh.be).

Meer info www.rlh.be

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Danny Deneuker
Daaleindestraat 2
3720 Kortesseem
• Tel. 011/31.38.98
• Fax 011/31.53.07
• E-mail: info@rlh.be
Deze krant wordt gratis verspreid op 140.000 exemplaren.

Werkten mee aan deze editie

Redactie RLH-team (An Digneffe, Anneleen Verpoorten, Martin Merken, Kristel Van Lishout, Miranda Bemelmans, Kathleen Stappers, Tine Rijvers, Christel Cornelissen, Frederik Santermans, Inge Nevelsteen, Joke Rymen, Ward Andriessen)
Foto's RLH, Vildaphoto en PCCE
Vormgeving BLIKVOER (Luc Schreurs)
Druk Publirama (Kortesseem)
Volgende uitgave: voorjaar 2010

Een **Regionaal Landschap** is een streek in Vlaanderen met een waardevol landschap. Naar het voorbeeld van een 'Naturpark' in Duitsland of een 'Parc Naturel Regional' in Frankrijk, werd in onze streek het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren opgericht.

Het RLH-team werkt aan de uitbouw van deze streek op vlak van natuur, landschap en natuurgerichte recreatie. In opdracht van de 16 Haspengouwse gemeenten, Voeren, de Provincie Limburg en het Vlaams Gewest. In samenwerking met de Haspengouwse verenigingen voor natuur, landbouw, toerisme en weidelijke jacht. En met de steun van het Agentschap voor Natuur en Bos.

Vragen, suggesties, opmerkingen?
Contacteer ons via www.rlh.be.

